

Käräjäoikeuden lautamiesten valitseminen valtuustokaudelle 2021-2025

Kaupunginhallitus 28.06.2021 § 246

Esittelijä: kaupunginjohtaja Tuija Telén
Valmistelija: hallintopäällikkö Katja Kneckt

Laki käräjäoikeuden lautamiehistä 4 §:n mukaan kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet kunnanvaltuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi.

Kunnasta valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, elinkeino-, sukupuoli- ja kielijakaumaa.

Lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä.

Käräjäoikeuden lautamiehistä annetun lain 2 §:n mukaan lautamiehen tulee olla käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvassa kunnassa asuva Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa, jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jota on pidettävä sopivana toimimaan lautamiehenä.

Lautamieheksi ei saa valita henkilöä, joka on alle 25-vuotias tai joka on täyttänyt 65 vuotta. Lautamiehenä ei saa olla henkilö, jolla on virka yleisessä tuomioistuimessa tai Rikosseuraamuslaitoksessa taikka joka virassaan suorittaa ulosottotehtäviä, rikosten esitutkintaa taikka tulli- tai poliisivalvontaa, eikä myöskään syyttäjä, asianajaja taikka muu ammatikseen asianajoa harjoittava henkilö.

Lautamiehen tehtävää ei voida pitää kunnallisena luottamustehtävänä, vaikka valtuusto valitsee lautamiehet. Lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla. Näin ollen tehtävä on pikemminkin valtiollinen luottamustehtävä, jonka hoitamisesta maksettavat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Tuomioistuinten jäsenten esteellisyyttä koskevat säännökset on uudistettu syyskuussa 2001 voimaan tulleella lailla. Mainittu lain muutos ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kannanotot ovat merkinneet sitä, että esteellisten piiri on laajentunut. Vakiintunut periaate on, että tuomioistuimen on paitsi oltava puolueeton myös näytettävä puolueettomalta.

Käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että esteellisyysskysymykset ovat ajankohtaisia erityisesti silloin, kun lautamiehinä on esimerkiksi kunnanhallituksen tai kuntayhtymän hallituksen jäseniä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan merkittävässä asemassa olevien kunnallisten luottamushenkilöiden ja kansanedustajien valitsemiseen lautamieheksi tulisi suhtautua pidättyväisesti.

Laki kärjäoikeuden lautamiehistä 1 §:n 2 momentin mukaan lautamiehen vaaliin sovelletaan kuntalain säännöksiä.

Tuomioistuinvirasto on päätöksellään 16.6.2021 päättänyt Karkkilan kaupungin lautamiesten lukumääräksi kaksi.

Kärjäoikeuksien ja kunnanhallitusten tulisi pyrkiä sopimaan ajankohta, josta lukien uudet lautamiehet aloittavat toimintansa ja nykyisten toimikausi päättyy. Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus esittää mielipiteenään, että tällainen sopiva ajankohta voisi olla 1.12.2021. Perusteena mielipiteelle ovat valinnan ajankohta (elokuu 2021) sekä käytännön toimenpiteet, jota lautamiesten vaihto aiheuttaa kunnille, kärjäoikeudelle ja lautamiehille.

Kuntalain 70 §:n 1 momentin mukaan luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan. Suostumus on valinnan edellytys, joten se on annettava ennen valintaa.

Kaupunginjohtajan ehdotus:

Kaupunginhallitus

- hyväksyy lautamiesten toimikauden vaihdoksen ajankohdaksi 1.12.2021 ja

- ehdottaa kaupunginvaltuustolle, että se valitsee Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen kaksi lautamiestä valtuuston toimikautta vastaavaksi ajaksi.

Päätös: Kaupunginhallitus päätti esityksen mukaan yksimielisesti.

Täytäntöönpano: Kaupunginvaltuusto